

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ મધ્યે ગુજરાત ઉચ્ચ અદાલતમાં

ફોજદારી અપીલ નં. ૩૧૨/૧૯૯૪

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર અર્થે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે.જે. ઠાકર

=====

૧ શું લોકલ અખબારના રિપોર્ટ્સને ચુકાદો જોવા માટે મંજૂરી આપી શકાય?

૨ રિપોર્ટરને સંદર્ભિત કરવો કે નહીં?

૩ શું માનનીય ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?

૪ શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ આદેશના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સામેલ છે?

૫ શું તેને દીવાની ન્યાયાધીશને પરિપત્રિત કરવો જોઈએ?

=====

ગુજરાત રાજ્ય અપીલકર્તાઓ

વિરુદ્ધ

અનોપસિંહ અભેસિંહ ગોહિલ સામાવાળાઓ

=====

ઉપસ્થિતી:

અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન એપીપી શ્રી સી.એમ. શાહ

સામાવાળા(ઓ) નં.૧ તરફે સરકારી વકીલ શ્રી સુહૈલ ઝેડ. સૈયદ

=====

ન્યાયપીઠ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે.જે. ઠાકર

તારીખ: ૩૦/૦૧/૨૦૧૫

મૌખિક ચુકાદો

૧. ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩ ની કલમ ૩૭૮ હેઠળની વર્તમાન અપીલ, તા. ૬.૧૧.૧૯૯૩ના નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા અને આદેશ સામે દાયર કરવામાં આવી છે, જે વિદ્વાન અધિક સત્ર ન્યાયાધીશ, ખેડા મુકામે નડિયાદ દ્વારા ફોજદારી અપીલ નં.૩૦/૧૯૯૦ માં પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, જેના દ્વારા વિદ્વાન વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશે આરોપીઓને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૪૦૮ હેઠળ દંડનીય ગુનામાંથી નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો હતો અને તા. ૨૯.૮.૧૯૯૦ના દોષિત ઠેરવવાના ચુકાદા અને સજાના આદેશને, જે

વિદ્વાન મુખ્ય ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ, નડિયાદ દ્વારા ફોજદારી કેસ ક્રમાંક ૪૩૧૭/૧૯૮૪ માં પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, ૨૬ કર્યો હતો, જેના દ્વારા વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટે બંને આરોપીઓને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૪૦૮ હેઠળ દોષિત ઠેરવી, તેમને બે વર્ષ માટે સાદી કેદ ભોગવવાની તથા પ્રત્યેકે રૂ. ૧૦૦૦/- નો દંડ ભરવાની સજા ફટકારી હતી અને દંડ ન ભરવામાં આવે તો વધુ છ મહિના માટે સાદી કેદ ભોગવવાની સજા ફટકારી હતી.

૨. નોંધનીય છે કે રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરાયેલ ફોજદારી અપીલ નં.૩૧૩/૧૯૮૪ સામાવાળા-મૂળ આરોપી નં.૧ – મશરુભાઈ રામભાઈ દેસાઈનું અવસાન થતાં અબેટ થઈ ગઈ છે.

૩. વર્તમાન કેસની સંક્ષિપ્ત હકીકતો એવી છે કે મૂળ આરોપી ક્રમાંક ૧ અમીનપુરા સેવા સહકારી મંડળી, તાલુકો કપડવંજમાં સચિવ તરીકે ફરજ બજાવતા હતા અને આરોપી ક્રમાંક ૨ ગુનાના સંબંધિત સમયગાળા દરમિયાન, એટલે કે ૧.૭.૭૯ થી ૩૧.૧૨.૭૯ દરમિયાન, ઉક્ત સેવા સહકારી મંડળીમાં કારકુન તરીકે ફરજ બજાવતા હતા. એવો આક્ષેપ છે કે આરોપીઓએ આ સમયગાળા દરમિયાન રૂપિયા ૨,૧૦,૫૪૬-૫૮ પૈસાની ગેરવહીવટનો ગુનો કર્યો હતો. ઉક્ત સેવા સહકારી મંડળીના હિસાબી પરીક્ષણ દરમિયાન આ ગેરવહીવટ બહાર આવ્યો અને જાણવા મળ્યું કે સેવા સહકારી મંડળી જે

માલસામાનનો વેપાર કરતી હતી તેના જથ્થામાં ઘટ જોવા મળી હતી. તેથી, ફરિયાદ દ.જ.દોના રોજ જે.એમ.એફ.સી. કપડવંજની અદાલતમાં દાખલ કરવામાં આવી અને ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ તપાસ માટે ફરિયાદ કપડવંજ પોલીસને મોકલવામાં આવી. જરૂરી તપાસ પૂર્ણ થયા બાદ બંને આરોપીઓ વિરુદ્ધ જે.એમ.એફ.સી. કપડવંજની અદાલતમાં આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું. ત્યારબાદ, કેસ શીખેલ મુખ્ય ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ, નડિયાદની અદાલતમાં બદલી કરવામાં આવ્યો અને તેને ફોજદારી કેસ ક્રમાંક ૪૩૧૭/૧૯૮૪ તરીકે નંબર આપવામાં આવ્યો. પ્રતિવાદીઓ વિરુદ્ધ સુનાવણી શરૂ કરવામાં આવી.

૪. આંક ૧૪ પર આરોપીઓ સામે આરોપ નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યા હતા. આરોપીઓએ આરોપનો ઇનકાર કર્યો હતો અને તેથી તેમણે તેમનો વિચારણો કરવામાં આવે તેવી માંગ કરી હતી.

૫. ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુરાવા વિદ્વાન મુખ્ય ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટે નોંધ્યા હતા, અને કાર્યવાહી પૂર્ણ થતા, દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આરોપીઓના નિવેદન નોંધ્યા પછી, તેમજ ફરિયાદ પક્ષ અને બચાવ પક્ષ તરફથી કરવામાં આવેલી દલીલો સાંભળ્યા બાદ, માનનીય મુખ્ય ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ, નડિયાદે, તા. ૨૯.૮.૯૦ ના ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા, ઉપર

જણાવ્યા મુજબ, બન્ને આરોપીઓને દોષિત ઠેરવી સજા ફટકારી હતી.

૬. નડિયાદના માનનીય મુખ્ય ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા તા. ૨૯.૮.૯૦ ના રોજ આપવામાં આવેલ દોષિત ઠરાવવાના ચુકાદા અને સજાના આદેશ વિરુદ્ધ, બન્ને આરોપીઓએ ફોજદારી અપીલ ક્રમાંક ૨૯/૯૦ અને ૩૦/૯૦ એવી બે ફોજદારી અપીલો દાખલ કરી હતી. માનનીય વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશે, પડકારાયેલ ચુકાદા અને આદેશ તા. ૬.૧૧.૧૯૯૩ દ્વારા, આરોપીઓ દ્વારા કરાયેલ બન્ને અપીલો મંજૂર કરી હતી.

૭. નડિયાદ સ્થિત ખેડાના વિદ્વાન અતિરિક્ત સત્ર ન્યાયાધીશ દ્વારા તા. ૬.૧૧.૧૯૯૩ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલ ઉપરોક્ત ચુકાદા અને આદેશથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ થઈ, અપીલકર્તા-રાજ્યે બે અપીલો એટલે કે ફોજદારી અપીલ ક્રમાંક ૩૧૨/૧૯૯૪ અને ૩૧૩/૧૯૯૪ દાખલ કરી છે. ઉપર જણાવ્યા મુજબ, મૂળ આરોપી ક્રમાંક ૧નું અવસાન થયેલ હોવાથી ફોજદારી અપીલ ક્રમાંક ૩૧૩/૯૪ નિષ્ફળ થયેલ ગણાય છે.

૮. વિદ્વાન એ.પી.પી. સુશ્રી શાહ દ્વારા દલીલ કરવામાં આવી હતી કે વિદ્વાન વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશનો ચુકાદો અને આદેશ કાયદાની જોગવાઈઓના વિરુદ્ધ છે; તેમણે નીચલી અદાલત સમક્ષ ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલ પુરાવાનું યોગ્ય રીતે મૂલવણ કર્યું નથી અને કાયદાની જોગવાઈઓને જોતા જ એ

સ્થાપિત થાય છે કે ફરિયાદ પક્ષે વર્તમાન પ્રતિવાદી વિરુદ્ધ આક્ષેપિત આરોપોના તમામ ઘટકો સાબિત કર્યા છે. વિદ્વાન એ.પી.પી.એ આ અદાલતને નોંધપરના મૌખિક તેમજ સમગ્ર દસ્તાવેજી પુરાવા તરફ પાછા દોરી છે. પ્રતિવાદીની હાજરી પહેલેથી જ સ્થાપિત થઈ ચૂકી છે અને આઈ.પી.સી. હેઠળનો ગુનો આચરાયો હોવું પણ સ્થાપિત થયું છે, અને તેથી હાલની અપીલ મંજૂર થવા પાત્ર છે.

૯. તેની વિરુદ્ધમાં, પ્રતિવાદી તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી સૈયદે રજૂઆત કરી છે કે વિદ્વાન વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશે આપેલ પડકારાયેલ નિર્દોષ છૂટકારાનો ચુકાદો અને આદેશ સંપૂર્ણપણે યથાર્થ અને યોગ્ય છે, અને તેથી તેમાં કોઈ હસ્તક્ષેપ કરવો યોગ્ય નથી. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી છે કે વિદ્વાન વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશે નોંધેલા નિષ્કર્ષો સંપૂર્ણપણે યથાર્થ અને યોગ્ય છે અને તે નિષ્કર્ષો નોંધવામાં તેમની તરફથી કોઈ ગેરકાયદેસરતા કે ખામી આચરવામાં આવી નથી. તેથી, વર્તમાન અપીલ ફગાવી દેવા યોગ્ય છે.

૧૦. નીચલી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલ નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ વિરુદ્ધ આ અદાલત સમક્ષ અપીલની સુનાવણીને શાસિત અને નિયમિત કરતા સિદ્ધાંતોનું સર્વોચ્ચ અદાલતે નિર્ણયોની શ્રેણીમાં અતિ સંક્ષિપ્ત રીતે સ્પષ્ટીકરણ કર્યું છે. “એમ.એસ. નારાયણા મેનન ઉર્ફે મણી વિ. સ્ટેટ ઓફ કેરાલા અને અન્ય”, (૨૦૦૬)૬-એસસીસી-૩૯માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ છૂટકારાના

આદેશ વિરુદ્ધની અપીલમાં વડી અદાલતની સત્તાઓનું વર્ણન કર્યું છે. નિર્ણયના પરિચ્છેદ ૫૪ માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે;

૫૪. કોઈપણ પરિસ્થિતિમાં, વડી અદાલતે જે અપીલને નિર્દોષ છૂટકારાના વિરોધની અપીલ ગણાવીને વિચારણીમાં લીધી હતી, તે હકીકતમાં પુનરીક્ષણ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરી રહી હતી. નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા વિરુદ્ધ અપીલીય સત્તાનો ઉપયોગ કરતાં સમયે પણ, વડી અદાલતે કાયદાના સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતો ધ્યાનમાં રાખવા જોઈએ હતા કે જ્યાં બે દૃષ્ટિકોણ શક્ય હોય, ત્યાં અપીલીય અદાલતે નીચેની અદાલત દ્વારા નોંધાયેલ નિર્દોષ છૂટકારાના નિષ્કર્ષમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં.

૧૧. ઉપરાંત, “ચંદ્રપ્પા વિ. સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક” ના મામલામાં, જે (૨૦૦૭) ૪ એસ.સી.સી. ૪૧૫ માં અહેવાલિત છે, સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચેના સિદ્ધાંતો નિર્ધારિત કર્યા;

૪૨. ઉપરોક્ત નિર્ણયો પરથી, અમારી વિવેકપૂર્ણ દૃષ્ટિએ, નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ વિરુદ્ધની અપીલનો નિવેડો કરતી વખતે અપીલીય અદાલતની સત્તાઓ અંગે નીચેના સામાન્ય સિદ્ધાંતો પ્રગટ થાય છે;

[૧] અપીલીય અદાલતને તે પુરાવાની, જેના આધારે નિર્દોષ છૂટકારાનો આદેશ સ્થાપિત થયેલો હોય, સમીક્ષા કરવાની, પુનઃમૂલવણી કરવાની અને પુનર્વિચાર કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે.

[૨] ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩ આવી સત્તાના પ્રયોગ પર કોઈ મર્યાદા, પ્રતિબંધ અથવા શરત મૂકતી નથી અને અપીલીય અદાલત પોતાની સમક્ષ રહેલા પુરાવાના આધારે, હકીકત તથા કાનૂન બન્ને પ્રશ્નો અંગે, પોતાનો સ્વતંત્ર નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકે છે.

[૩] “વજનદાર અને પ્રબળ કારણો”, “સારા અને પૂરતા આધાર”, “અતિશય મજબૂત પરિસ્થિતિઓ”, “વિરૂપ નિષ્કર્ષો”, “સ્પષ્ટ ભૂલો” વગેરે જેવી વિવિધ અભિવ્યક્તિઓનો હેતુ નિર્દોષ છૂટકારા વિરુદ્ધની અપીલમાં અપીલીય અદાલતની વિશાળ સત્તાઓને સીમિત કરવાનો નથી. આવી શબ્દરચનાઓનો સ્વભાવ વધુ કરીને “ભાષાના અલંકાર” જેવો છે, જેનો ઉદ્દેશ અપીલીય અદાલત નિર્દોષ છૂટકારામાં હસ્તક્ષેપ કરવામાં જે સંકોચ રાખે છે તેને ઉદ્ધગારિત કરવાનો છે; અદાલતની પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની અને પોતાનો સ્વતંત્ર નિષ્કર્ષ પર પહોંચવાની સત્તાને કાપવાનો

નથી.

[૪] જોકે, અપીલીય અદાલતે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ છૂટકારાના મામલે આરોપીના પક્ષે ક્લિગુણ અનુમાન કાર્યરત હોય છે. પ્રથમ, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત મુજબ, જ્યાં સુધી સક્ષમ કાનૂની અદાલત દ્વારા કોઈ વ્યક્તિ દોષિત ઠરાવવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તેને નિર્દોષ માનવાનો અનુમાન તેને ઉપલબ્ધ હોય છે. બીજું, આરોપીએ પોતાનો નિર્દોષ છૂટકારો મેળવેલો હોવાથી, તેની નિર્દોષતાનો અનુમાન નીચલી અદાલત દ્વારા વધુ બળવાન, પુષ્ટ અને સશક્ત બને છે.

[૫] જો નોંધપર રહેલા પુરાવાના આધારે બે વાજબી નિષ્કર્ષો શક્ય હોય, તો અપીલીય અદાલતે નીચલી અદાલતે નોંધેલો નિર્દોષ છૂટકારાનો નિષ્કર્ષ અસ્વસ્થ કરવો જોઈએ નહીં.

૧૨. આ રીતે, તે સ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે અપીલીય સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે, નોંધાયેલ પુરાવાના આધારે જો બે વાજબી દૃષ્ટિકોણો / નિષ્કર્ષો શક્ય હોય તો પણ, અપીલીય અદાલતે નીચલી અદાલતે નોંધેલો નિર્દોષ છૂટકારાનો નિષ્કર્ષ ભંગ કરવો જોઈએ નહીં.

૧૩. “સ્ટેટ ઓફ ગોવા વિ. સંજય ઠાકરાન અને અન્ય” ના કેસમાં પણ, જે

(૨૦૦૭) ૩ એસ.સી.સી. ૭૫ માં અહેવાલિત છે, સર્વોચ્ચ અદાલતે આવા કેસોમાં વડી અદાલતના અધિકારોનું પુનરોચ્ચાર કર્યું છે. ઉક્ત નિર્ણયના પરિચ્છેદ ૧૬ માં, અદાલતે નીચે મુજબ નિરીક્ષણ કર્યું છે;

૧૬. ઉપરોક્ત નિર્ણયો પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ વિરુદ્ધ અપીલમાં સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે અપીલની અદાલત સામાન્ય રીતે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશમાં હસ્તક્ષેપ કરતી નથી, સિવાય કે નીચલી અદાલતનો અભિગમ કોઈ સ્પષ્ટ ગેરકાયદેસરતાથી દૂષિત થયો હોય અને પહોંચવામાં આવેલો નિષ્કર્ષ કોઈ વાજબી વ્યક્તિ પહોંચે એવો ન હોય અને, તેથી, તે નિર્ણયને તર્કવિરુદ્ધ ગણાવવાનો થાય. માત્ર એટલા માટે કે બે દૃષ્ટિકોણ શક્ય છે, અપીલની અદાલત એવો દૃષ્ટિકોણ સ્વીકારશે નહીં જે નીચલી અદાલતે આપેલા ચુકાદાને પલટાવી નાખે. તેમ છતાં, જો અપીલની અદાલતનો એવો મત હોય કે નીચલી અદાલત દ્વારા પહોંચવામાં આવેલો નિષ્કર્ષ તર્કવિરુદ્ધ છે અને અદાલતે કાનૂનની સ્પષ્ટ ભૂલ કરી છે તેમજ નોંધ પર રહેલા મહત્વના પુરાવાને અવગણ્યા છે, તો તેને પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની સત્તા છે. આવી પરિસ્થિતિઓમાં, નોંધ પર મૂકવામાં આવેલી સામગ્રીના આધારે ન્યાયસંગત નિર્ણય પર પહોંચવા માટે અને આરોપ

મૂકવામાં આવેલ અપરાધના આચરણ સાથે આરોપીઓમાંથી કોઈનો સંબંધ છે કે નહીં તે શોધવા માટે, અપીલની અદાલત પર પુરાવાનું પુનઃમૂલવણ કરવાની ફરજ નક્કી થાય છે.

૧૪. “સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ વિ. રામ વીર સિંહ અને અન્ય”, ૨૦૦૭ એ.આઈ.આર. એસ.સી.ડબલ્યુ. ૫૫૫૩ તથા “ગિરજા પ્રસાદ (મૃત) તેમના કાનૂની પ્રતિનિધિઓ દ્વારા વિ. સ્ટેટ ઓફ એમપી”, ૨૦૦૭ એ.આઈ.આર. એસ.સી.ડબલ્યુ. ૫૫૮૯ જેવા કેસોમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે સમાન સિદ્ધાંત પ્રતિપાદિત કર્યો છે. તેથી, નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામે આ અદાલત જે સત્તાઓનો ઉપયોગ કરી શકે છે, તે સુસ્થાપિત છે.

૧૫. “લૂના રામ વિ. ભૂપત સિંહ અને અન્ય” ના કેસમાં, જે (૨૦૦૯) એસ.સી.સી. ૭૪૯ માં અહેવાલિત છે, સર્વોચ્ચ અદાલતે ફરરા ૧૦ અને ૧૧ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે;

“૧૦. વડી અદાલતે નોંધ્યું છે કે ફરિયાદ પક્ષનું વર્ણન સ્પષ્ટપણે વિશ્વસનીય નહોતું. કહેવાતા કેટલાક પ્રત્યક્ષદર્શી સાક્ષીઓએ જણાવ્યું હતું કે મૃત્યુ પામેલ વ્યક્તિનું એક આરોપી દ્વારા ટાંકું વાળી દેવાને કારણે મૃત્યુ થયું હતું. અન્યો કહ્યું હતું કે તેનું ગળું દબાવીને મોત નિપજાવવામાં આવ્યું હતું. ફરિયાદ

પક્ષનો કેસ એવો હતો કે ઇજાગ્રસ્ત સાક્ષીઓને બસમાંથી બહાર ફેંકી દેવામાં આવ્યા હતા. જેણે મરણોત્તર પરીક્ષણ કર્યું હતું અને સાક્ષીઓની તપાસ કરી હતી તે ડૉક્ટરે નિર્વિવાદપણે જણાવ્યું હતું કે બસ દોડતી હાલતમાં હોય ત્યારે કોઈ વ્યક્તિને બસમાંથી બહાર ફેંકી દેવું શક્ય નહોતું.

૧૧. નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા વિરુદ્ધની અપીલના માપદંડોને ધ્યાનમાં લેતાં, અમે આ અપીલમાં હસ્તક્ષેપ કરવા ઇચ્છુક નથી. વડી અદાલતનો અભિપ્રાય તર્કવિરુદ્ધ ગણાવી શકાય તેમ નથી અને તે પુરાવાના આધારે શક્ય એવો એક અભિપ્રાય છે.”

૧૬. “મૂક્કિયાહ અને અન્ય વિ. રાજ્ય, જેનું પ્રતિનિધિત્વ પોલીસ નિરીક્ષક, તમિલ નાડુ દ્વારા”, એ.આઈ.આર. ૨૦૧૩ એસ.સી. ૩૨૧ માં અહેવાલિત મામલામાં સર્વોચ્ચ અદાલતના તાજેતરના નિર્ણયમાં પણ, સર્વોચ્ચ અદાલતે પરિચ્છેદ ૪ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

૪. ફરિયાદ પક્ષ તથા બચાવ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવાની મૂળવણીના આધારે નીચલી અદાલતે આરોપીઓ વિરુદ્ધ લગાવવામાં આવેલા આરોપોના

સંબંધમાં તેમને નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો હતો, તે બાબત વિવાદાસ્પદ નથી. રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરાયેલી અપીલમાં વડી અદાલતે, આક્ષેપિત આદેશ દ્વારા, ઉક્ત નિર્ણય પલટાવીને આરોપીઓને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ ને કલમ ૩૪ સાથે વાંચીને દોષિત ઠેરવ્યા અને આજીવન કઠોર કેદની સજા ફટકારી. અપીલકર્તાઓ તરફથી હાજર વકીલે ખૂબ જ ભારપૂર્વક દલીલ કરી કે વડી અદાલતે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશને દોષસિદ્ધિમાં ફેરવીને પોતાની અધિકારસીમા વટાવી છે, તેથી નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ વિરુદ્ધ દાખલ થતી અપીલમાં વડી અદાલતની હદ અને સત્તા શું છે તેનું આપણે વિશ્લેષણ કરીએ. આ અદાલતે ચુકાદાઓની શ્રેણીમાં વારંવાર નિર્ધારિત કર્યું છે કે પ્રથમ અપીલ અદાલત તરીકે વડી અદાલત, નિર્દોષ છૂટકારા વિરુદ્ધની અપીલનો નિવેડો કરતી વખતે પણ, સમગ્ર પુરાવાનો સૂક્ષ્મતાથી પરિચય કરવા અને જરૂર પડે તો તેની પુનઃમૂલવણી કરવા અધિકૃત હતી અને તે માટે બાધ્ય પણ હતી; જોકે હસ્તક્ષેપ કરવાનું પસંદ કરતી વખતે અદાલતે માત્ર આ કારણે નહીં કે વડી અદાલત કોઈ એક વધુ સંભવિત અથવા ભિન્ન દૃષ્ટિકોણ અપનાવી શકે, પરંતુ નોંધાયેલા પુરાવાના આધારે દોષિતતાનો સંપૂર્ણ વિશ્વાસ થવો જરૂરી છે. ઉપરોક્તને

સિવાય, જ્યાં અપીલના વિચારણાની વ્યાપકતા અને ઊંડાણનો પ્રશ્ન સંબંધિત હોય ત્યાં માત્ર એટલા માટે કે એક અપીલ દોષસિદ્ધિ વિરુદ્ધ હતી અથવા બીજી નિર્દોષ છૂટકારા વિરુદ્ધ હતી, અપીલના નિવેડામાં અભિગમ બાબતે કોઈ ભેદભાવ કે ફરક કલ્પાયેલો નથી. [જુઓ: સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન વિ. સોહન લાલ અને અન્ય, (૨૦૦૪) ૫ એસ.સી.સી. ૫૭૩]

૧૭. આ પણ સ્થાપિત કાનૂની સ્થિતિ છે કે નિર્દોષ છૂટકારા સામેની અપીલોમાં, જ્યારે નીચલી અદાલતે આપેલ કારણો ન્યાયસંગત અને યોગ્ય હોવાનું જણાય, ત્યારે અપિલીય અદાલતને ચુકાદો ફરીથી લખવાની અથવા નવા કારણો આપવાની આવશ્યકતા રહેતી નથી. આવો સિદ્ધાંત સર્વોચ્ચ અદાલતે “સ્ટેટ ઓફ કલોર્નિડ વિ. હેમરેડી”, એ.આઈ.આર. ૧૯૮૧, એસ.સી. ૧૪૧૭ ના કેસમાં પ્રતિપાદિત કર્યો છે, જેમાં નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું છે;

...આ અદાલતે ગિરિજા નંદિની દેવી વિ. બિગેન્દ્ર નંદિની ચૌધરી (૧૯૬૭) ૧ એસ.સી.આર. ૮૩:(એ.આઈ.આર. ૧૯૬૭ એસ.સી. ૧૧૨૪) માં નોંધ્યું છે કે પુરાવાના આધારે અપીલ અદાલતનું કર્તવ્ય એવું નથી કે તે પુરાવાનું વર્ણન ફરીથી પુનરાવર્તિત કરે અથવા નીચલી અદાલતે આપેલા

કારણોને ફરીથી દોહરાવે; જેના નિર્ણય સામે અપીલ કરવામાં
આવી છે તેવી અદાલતે આપેલા કારણો સાથે સામાન્ય
સહમતિની અભિવ્યક્તિ કરવી સામાન્ય રીતે પૂરતી રહેશે.

૧૮. તાજેતરના એક નિર્ણયમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે “શિવાશરણપ્પા
અને અન્ય વિ. કર્ણાટક રાજ્ય”, જે.ટી. ૨૦૧૩ (૭) એસ.સી. ૬૬ માં નીચે
મુજબ ઠરાવ્યું છે;

તે અપીલી અદાલત સમગ્ર પુરાવાની પુનઃમૂલવણી કરવા
સક્ષમ છે, જોકે, અમુક અન્ય સિદ્ધાંતોનું પણ પાલન કરવાનું
રહે છે અને ધ્યાનમાં રાખવાનું છે કે નિર્દોષ છૂટકારાના પરિણામે
નિર્દોષિતાની ક્લિગણી ઉપધારણા ઊભી થાય છે.

૧૯. આમ, જો અપીલીય અદાલત નીચલી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા
કારણો અને અભિપ્રાય સાથે સંમત થાય, તો પુરાવાની ચર્ચા આવશ્યક નથી.

૨૦. ઉપર જણાવ્યા મુજબ રાજ્યએ બે અપીલો દાખલ કરી છે. જ્યાં સુધી મુખ્ય
આરોપીનો પ્રશ્ન છે, તેની બાબતમાં ફોજદારી અપીલ ક્રમાંક ૩૧૩ ઓફ ૧૯૯૪
તેના અવસાન પામવાના કારણે તેના સંબંધે સમાપ્ત થયેલી ગણાય છે. મેં
નીચલી અદાલત તેમજ વિદ્વાન અતિરિક્ત સત્ર ન્યાયાધીશ દ્વારા આપવામાં
આવેલ ચુકાદો અને આદેશનું અવલોકન કર્યું છે. મેં નીચલી અદાલત સમક્ષ રજૂ

કરાયેલ મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાનું પણ પરિશીલન કર્યું છે અને અપીલકર્તા-રાજ્ય માટે હાજર વિદ્વાન એ.પી.પી. દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતોનો પણ વિચાર કર્યો છે. મુદ્દાની તથ્યમૂલક યોગ્યતાઓનું પરીક્ષણ કરતાં પણ, હું વિદ્વાન અતિરિક્ત સત્ર ન્યાયાધીશના ચુકાદા અને આદેશને કોઈ એક મુદ્દા પર પણ પલટાવી દેવા માટે કોઈ ન્યાયસંગત કારણ જોતો નથી. વર્તમાન આરોપીઓની સહી તેમાં નહોતી. આઈ.પી.સી.ની કલમ ૪૦૮ નીચે મુજબ છે:

૪૦૮. લિપિક અથવા નોકર દ્વારા વિશ્વાસઘાતપૂર્વકનો ફોજદારી અપહરણ.-જે કોઈ, લિપિક અથવા નોકર હોવા નાતે, અથવા લિપિક અથવા નોકર તરીકે નિયોજિત હોય અને એવી હેસિયતમાં કોઈ પણ રીતે મિલ્કત, અથવા મિલ્કત ઉપરના કોઈ અધિકારના સોંપણ હેઠળ હોય, અને તેવી મિલ્કત બાબતે વિશ્વાસઘાતપૂર્વકનો ફોજદારી અપહરણ કરે, તેને કોઈપણ પ્રકારના કારાવાસથી, જેની મુદત સાત વર્ષ સુધી લંબાઈ શકે તેવી હોય, દંડિત કરવામાં આવશે અને તે દંડ માટે પણ જવાબદાર રહેશે.

૨૧. તેથી, એવું કહી શકાય નહીં કે આરોપીએ સંસ્થાના એક સેવક અંગે કોઈ ગુનાહિત વિશ્વાસભંગ કર્યો છે, અને તેથી, આ હકીકતના પ્રકાશમાં, માત્ર એટલા

માટે નહીં કે કેસ ૩૦ વર્ષ જૂનો છે, પરંતુ ગુણદોષના આધાર પર પણ, વિદ્વાન એ.પી.પી. એ એવું દર્શાવવામાં સફળતા મેળવી નથી કે આ અપીલ મંજૂર થવી જરૂરી છે. નોંધપોથી પરના પુરાવાને ધ્યાનમાં લેતાં પણ, શ્રીમતી શાહ, વિદ્વાન એ.પી.પી., આરોપી વિરુદ્ધ મૂકવામાં આવેલ આરોપ સાબિત કરવામાં અને સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયોની શ્રેણી તેમજ સ્ટેટ ઓફ પંજાબ વિ. મદન મોહન લાલ વર્મા, અહેવાલિત (૨૦૧૩) ૧૪ એસ.સી.સી. ૧૫૩, ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના તાજા નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને, વિદ્વાન વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશે લીધેલા દૃષ્ટિકોણથી ભિન્ન દૃષ્ટિકોણ આ અદાલત સ્વીકારે તે માટે અદાલતને મનાવવામાં સમર્થ થયા નથી. તેથી, પુરાવામાંથી જ સ્થાપિત થાય છે કે ફરિયાદ પક્ષે પોતાનો કેસ ચુકિતસંગત શંકાથી પર સાબિત કર્યો નથી.

૨૨. ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતા, મારું વિવેકપૂર્ણ મત એવું છે કે વિદ્વાન વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશે નીચલી અદાલતે આપેલો દોષિત ઠેરવવાનો અને સજા કરવાનો ચુકાદો અને આદેશ રદ કરવામાં તથા પ્રતિવાદીને તેની સામે મુકવામાં આવેલા આરોપોમાંથી નિર્દોષ છૂટકારો આપવામાં સંપૂર્ણપણે ન્યાયસંગત ઠર્યા હતા. હું માનું છું કે વિદ્વાન વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશે નોંધેલા નિષ્કર્ષો સર્વથા ન્યાયોચિત અને યોગ્ય છે અને તે નિષ્કર્ષો નોંધવામાં તેમની તરફથી કોઈ ગેરકાયદેસરતા અથવા ખામી કરવામાં આવી નથી. તેથી, વિદ્વાન વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશે નોંધેલા નિષ્કર્ષો, અંતિમ તારણ અને તેનાથી

ઉપજેલા નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સાથે હું સંપૂર્ણપણે સહમત છું, અને આથી, તેમાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે મને કોઈ કારણ જણાતું નથી.

૨૩. પરિણામે, વર્તમાન અપીલ આથી ફગાવી દેવામાં આવે છે. આર એન્ડ પી નીચલી અદાલતમાં પરત મોકલવામાં આવે. જામીનખત અને જામીન, જો કોઈ હોય, તો રદ ગણાશે. જામીનદાર પણ, જો કોઈ આપવામાં આવ્યો હોય, તો મુક્ત ગણાશે.

(કે.જે. ઠાકર, ન્યાયમૂર્તિ)

*The translation of this judgment has been provided by M/s.
Hyperlink E-Solution Private Limited.*

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*